VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

03.05.2016 Dnro 39/61/16

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys (65/2016 vp) laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtakunnansyyttäjänvirasto lausuu asiassa kunnioittavasti seuraavaa.

Esitetyissä rikoslain muutoksissa on kysymys pääasiassa markkinoiden väärinkäyttöasetuksen ja -direktiivin säännösten implementoinnista. Kansallisia arvopaperimarkkinarikosten tunnusmerkistöjä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sisäpiirintiedon väärinkäytön, markkinoiden vääristämisen ja tiedottamisrikoksen soveltamisala, määritelmät ja tunnusmerkistöt vastaavat EU-vaatimuksia. Muutokset ovat kannatettavia siltä osin kun niiden tavoitteena on tehostaa arvopaperimarkkinoilla tapahtuvien väärinkäytösten rikosoikeudellista torjuntaa. Määritelmiin ja rajoitussäännökseen otetut viittaukset markkinoiden väärinkäyttöasetukseen antavat myös lainsoveltajalle selkeän kuvan säännösten alkuperästä ja unionin tuomioistuimen yksinomaisesta toimivallasta tulkita ko. asetuksen sisältöä. Rangaistussäännösten selkeyttä lainkäyttäjän näkökulmasta edistäisi kuitenkin se, jos tunnusmerkistön kuvaus lisäedellytyksineen sidottaisiin kiinteästi uuteen markkinoiden väärinkäyttöasetukseen.

<u>Sisäpiirintiedon väärinkäyttö ja ilmaiseminen</u>

Valtakunnansyyttäjänvirasto puoltaa esitystä siitä, että sisäpiirintiedon väärinkäyttöä koskevasta tunnusmerkistöstä poistetaan hyödyn hankkimista koskeva edellytys. Tällä vaatimuksella ei käytännössä ole suurta merkitystä, koska sisäpiirintiedon väärinkäyttämisen tarkoituksena joka tapauksessa tyypillisesti on hyödyn hankkiminen itselle tai toiselle. Tahallisuusopillisesti on kuitenkin tulkinnanvaraista, millaista tahallisuuden astetta tällainen hyödyn hankkimistarkoitus edellyttää. Nykyisessä oikeuskäytännössä tämä tarkoitus presumoidaan tekoolosuhteista ja tekotavasta. Edellytyksen poistaminen selkeyttänee siten tunnusmerkistön tulkintaa, laajentamatta kuitenkaan sen tosiasiallista soveltamisalaa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää kannatettavana, että sisäpiirintiedon väärinkäyttö säilyy rangaistavana myös törkeän tuottamuksellisena. Oi-

Käyntiosoite Albertinkatu 25 A 00180 Helsinki
Postiosoite PL 333 00181 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

keuskäytännössä on ollut havaittavissa, että arvopaperimarkkinarikosten kaltaisissa, usein huolellista suunnittelua edellyttävissä teoissa, kynnys arvioida teko tahalliseksi nousee. Tällaisen epäjohdonmukaisen tulkintakäytännön välttämiseksi tuottamuksellinen tekomuoto tulee säilyttää tunnusmerkistössä. Muutoin soveltamiskäytännön erot arvopaperimarkkinarikoksissa ja perinteisissä rikoslakirikoksissa saattavat muodostua perusteettoman suuriksi.

Erityisen tervetulleena Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää sitä, että rajoitussäännöksessä määritellään (väärinkäyttöasetukseen viittaamalla) ne lailliset toimintatavat, jotka eivät kuulu rangaistussäännöksen soveltamisalaan. Lainmukaisen ja rangaistavan menettelyn erottaminen ei arvopaperimarkkinoilla välttämättä aina ole yksikertaista. Arvopaperimarkkinarikoksissa jo syyte rikoksesta saattaa olla voimakkaasti leimaava.

Uutena tekotapana lakiin esitetään väärinkäyttöasetuksen mukaista oikeudetonta sisäpiirintiedon ilmaisemista. Tämä tunnusmerkistö vaikuttaa huomattavalta osin päällekkäiseltä sisäpiirintiedon väärinkäytön kanssa. Rangaistusvastuun syntymiseen riittää pelkkä oikeudeton sisäpiirintiedon ilmaiseminen. Rajanveto sisäpiirintiedon väärinkäyttöön tapahtunee sen perusteella, mitä sisäpiirintiedon väärinkäyttöä koskevassa säännöksessä tarkoitetaan hyväksi käyttämisellä. Säännösten rajanveto jää oikeuskäytännön varaan, joka ei välttämättä käytännössä ole oikeusturvan kannalta myönteistä.

Markkinoiden manipulointi

Rikoslakiin ehdotetaan otettavaksi sen 51 luvun 7 §:än rajoitussäännös, jonka mukaan manipulointia ei ole menettely, jota voidaan pitää laillisena toimintana ja joka on hyväksyttyjen markkinakäytäntöjen mukaista kyseisellä kauppapaikalla. Syyttäjän kannalta markkinoiden manipulointia koskeva tunnusmerkistö edellyttää tuekseen sen, että asetuksen 13 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen kansallinen viranomainen myös vahvistaa ja julkistaa hyväksytyt markkinakäytännöt. Muussa tapauksessa syyttäjälle saattaa aiheuttaa ongelmia näyttää, että tietty menettely on kiellettyä markkinoiden manipulointia, jos syytettynä olevat markkina-ammattilaiset omine asiantuntijoineen muuta väittävät.

Törkeä arvopaperimarkkinoita koskeva tiedottamisrikos

Sen lisäksi, mitä hallituksen esityksestä ilmenee, Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että törkeän tekomuodon säätäminen rangaistavaksi tiedottamisrikoksessa on erittäin tarpeellinen. Käytännössä tiedottamisrikos lienee yleisin arvopaperimarkkinarikos. Tiedotettaessa annetuilla totuudenvastaisilla tai harhaanjohtavilla tiedoilla voi olla huomattava vaikutus markkinoiden luotettavuudelle. Lisäksi tiedottamisrikoksella

Käyntiosoite Albertinkatu 25 A 00180 Helsinki
Postiosoite PL 333 00181 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

saatetaan käytännössä aiheuttaa laajalle joukolle sijoittajia merkittäviä taloudellisia vahinkoja.

Arvopaperimarkkinarikosten keskinäistä moitittavuutta arvioitaessa on vaikea nähdä kriminaalipoliittista tai muutakaan perustetta sille, että yksilörikoksina Suomessa yleensä tehdyt sisäpiirintiedon väärinkäyttö ja kurssimanipulaatio olisivat rangaistusarvoltaan moitittavampia kuin yleensä liikkeeseenlaskijan tekemä tiedottamisrikos. Tiedottamisrikos on kuitenkin rangaistava vain perusmuotoisena, jolloin enimmäisrangaistus siitä on kaksi vuotta vankeutta. Törkeästä sisäpiirintiedon väärinkäytöstä ja törkeästä markkinoiden manipuloinnista sen sijaan enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta. Enimmäisrangaistus vaikuttaa myös syyteoikeuden vanhentumisaikaan. Lisäksi tiedottamisrikoksen yritys ei ole rangaistava, toisin kuin yllä mainituissa muissa teoissa.

Yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus vaatisivat, että tiedottamisrikoksen rangaistusuhka vastaa törkeän sisäpiirintiedon väärinkäytön ja törkeän markkinoiden manipuloinnin tasoa törkeimmissä menettelyissä. Tiedottamisrikoksella arvopaperimarkkinoille ja yksittäisille sijoittajille aiheutetut vahingot voivat olla huomattavasti suuremmat kuin muilla edellä mainituilla rikoksilla.

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta

Käyntiosoite
Albertinkatu 25 A
00180 Helsinki

Postiosoite
PL 333
00181 Helsinki

Puhelin
029 562 0800

Telekopio
029 562 0888

Sähköpostiosoite
vksv@oikeus.fi